

MASTER PLAN DLA ROZWOJU REGIONALNEGO NA POGRANICZU SAKSONSKO-CZESKIM

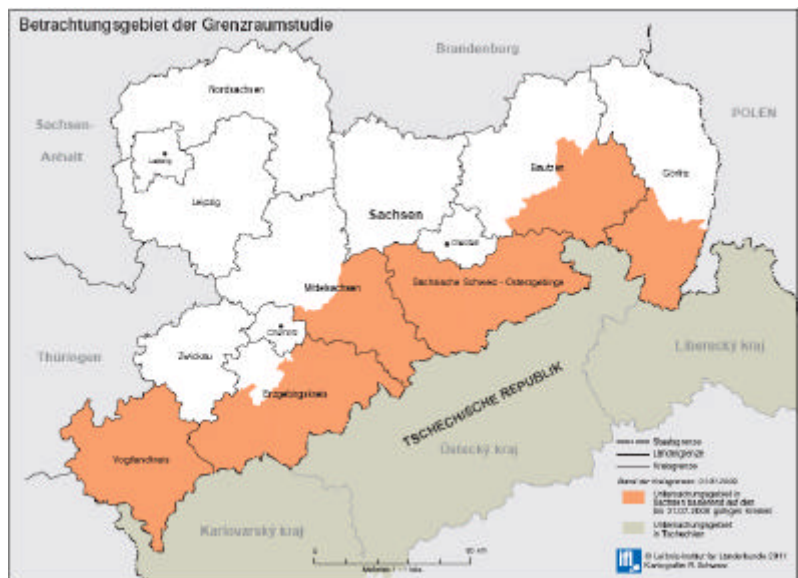
Dokument konsultacyjny z perspektywy saksońskiej

Niniejszy dokument konsultacyjny dotyczący master planu dla rozwoju regionalnego na pograniczu saksońsko-czeskim przedstawia obecny stan strategicznego podejścia (część saksońska) wspólnego saksońsko-czeskiego studium pogranicza. Na dzisiejszej konferencji „Rozwój regionalny i perspektywy na pograniczu – przykład Saksonia – Czechy” poddaje się pod dyskusję osiągnięte dotychczas wyniki procesu opracowywania studium pogranicza, przy czym zarówno referaty jak też głosy w dyskusji mają wpłynąć do dalszych prac nad studium.

Na tle reorientacji polityki spójności poprzez Strategie Europa 2020, wprowadzenia nowego celu spójności terytorialnej oraz bieżących przygotowań do perspektywy finansowej 2014-2020, dla ładu przestrzennego wynikają nowe wyzwania i perspektywy. W przyszłości w większym stopniu chodziło będzie o strategiczne i zintegrowane podejście, szczególnie na pograniczu. W ten kontekst wpisuje się trwające obecnie opracowywanie studium pogranicza dla saksońsko-czeskiego regionu przygranicznego, jako transgranicznie uzgodniona, zintegrowana, całościowa strategia.

Pogranicze jest częścią tradycyjnego regionu gospodarczego i kulturowego Saksonia-Czechy-Dolny Śląsk. Badany obszar obejmuje całe pogranicze saksońsko-czeskie w granicach obszaru wsparcia Celu 3 współpracy transgranicznej pomiędzy Wolnym Krajem Związkowym Saksonia a Republiką Czeską 2007 – 2013. Obszar tworzą po stronie saksońskiej dwa powiaty i części czterech powiatów nadgranicznych, a po stronie czeskiej trzy województwa (cz.: kraje). Granica między Saksonią a Czechami ma łącznie 454 km długości.

We współpracy transgranicznej należy rozróżnić różne szczeble, na których odbywają się konsultacje i strategiczne procesy rozwoju w kontekście transgranicznym:

▪ Wielkoprzestrzenna integracja pogranicza saksońsko-czeskiego w Europie

Tradycyjny region gospodarczy i kulturowy Saksonia-Czechy-Dolny Śląsk należy rozwijać przyszłościowo jako łącznik w Europie Środkowej przy wykorzystaniu jego potencjałów. Pogranicze niemiecko-czeskie jako część tego regionu gospodarczego i kulturowego Saksonia-Czechy-Dolny Śląsk znajduje się na styku Europy Zachodniej i Europy Środkowej. Podczas gdy Monachium należy jeszcze do rdzenia zachodniej części kontynentu, tak Praga, Berlin i Wrocław leżą już w strefie środkowoeuropejskiej, jako możliwej nowej strefie integracji europejskiej. To na tym przecięciu dwóch stref musi się rozwijać pogranicze saksońsko-czeskie. Wzmocnienie i rozwój istotnych dla pogranicza wielkoprzestrzennych europejskich korytarzy komunikacyjnych i sieci transeuropejskich – w szczególności korytarza sieci bazowej TEN-T na odcinku Berlin-Drezno-Praga – należy postrzegać przy tym jako element wspomagający. W tym kontekście należy jednak promować wzmocnienie współpracy pomiędzy centrami nadrzędnymi na pograniczu (Karlów Wary, Usti nad Labem, Liberec oraz Plauen i Budziszyn jako część nadrzędnego związku) oraz rozbudowę współpracy z metropoliami: Praga i Wrocławiem oraz sąsiadującymi centrami nadrzędnymi: Dreznem, Chemnitz i Zwickau jako częściami regionu metropolitalnego środkowych Niemiec.

▪ **Szczebel federalny ladu przestrzennego i planowanie na szczeblu kraju zwiazkowego**

Współpraca na pograniczu saksonsko-czeskim i konsultacja priorytetów rozwoju planowania przestrzennego na szczeblu państwowym i krajowym odbywa się w różnych gremiach. Koordynacja oraz transgraniczna konsultacja procesów rozwoju przestrzennego wzdłuż pogranicza włącza się w procesy planistyczne. Zadanie to wykonuje Saksonsko-Czeska Grupa Robocza ds. Rozwoju Przestrzennego (szczebel planowania regionalnego) oraz wszystkie właściwe instytucje po stronie saksonskiej i czeskiej.

Rozwijanie przestrzeni współpracy i wykorzystywanie potencjałów to istotne zadania planowania przestrzennego na pograniczu. Na pograniczu saksonsko-czeskim występują **podobszary** wykazujące różne specyficzne potencjały dla rozwoju regionalnego. Są to:

- Czwórstyk Saksonia–Czechy–Bawaria–Turyngia
- Rudawy
- Szwajcaria Saksonsko-Czeska
- Trójstyk Saksonia-Czechy-Polska.

W celu wzmocnienia istniejących założeń rozwojowych dla obszarów po części słabych i jednostronnych strukturalnie, w celu intensyfikacji regionalnej kooperacji transgranicznej i w celu wsparcia gospodarczych przemian strukturalnych należy rozgraniczyć i wdrożyć dla tych transgranicznych obszarów specjalne regionalne zadania rozwojowe.

▪ **Scisłejsze pogranicze saksonsko-czeskie**

Na scisłejszym pograniczu szczególne znaczenie przypada uzupełniająco **kooperacjom samorządowym**. Wsparcie ciągłej współpracy i konsultacja przedsięwzięć rozwojowych w skali mikro jest istotna dla wykształcenia wspólnego obszaru życia i przestrzeni gospodarczej, np. dla przezwycięzenia przemian demograficznych. Przede wszystkim w **miastach nadgranicznych/gminach nadgranicznych** coraz większe znaczenie dla rozwoju pogranicza ma konsultowanie i wspólne planowanie samorządów. Poprzez partycypację społeczeństwa i regionalnych aktorów po obu stronach granicy można osiągnąć społeczny konsensus, który ma olbrzymie znaczenie dla powodzenia lokalnych, regionalnych inicjatyw i poprawia również ramy dla współpracy gospodarczej.

Sytuacja wyjściowa na pograniczu saksonsko-czeskim

policentryczne struktury
przestrzenne –
regiony słabe strukturalnie

Struktura osadnictwa po obu stronach granicy charakteryzuje się policentrycznymi strukturami przestrzennymi. Czeski obszar jest w dużej części rzadziej zaludniony niż pogranicze saksonskie. Duża liczba mniejszych gmin na pograniczu czeskim wiąże się z mniejszym potencjałem. Tworzenie mikroregionów w Czechach poprawia też potencjały współpracy transgranicznej.

Charakterystyczne są poza tym duże spójne obszary przyrodnicze, jak Rudawy czy Szwajcaria Saksonsko-Czeska, które dodatkowo zaostrzają oddziaływanie granicy.

konceptje ladu
przestrzennego i
planowania krajowego,
ukierunkowane na własny
rozwój -

Aktualne konceptje ladu przestrzennego i planowania krajowego po obu stronach granicy ukierunkowane są przede wszystkim na własny rozwój.

perspektywiczna
konieczność wzmocnienia
pogranicza

Nie obserwuje się obecnie konsekwentnego wzmocnienia pogranicza, np. poprzez przyporządkowywanie funkcji centralnych miejscowości. Po stronie niemieckiej rozwój na pograniczu koncentruje się na centrach średnich i podstawowych. Strona czeska stawia na rozwój w trzech miastach okregowych (województwskich): Karlowe Wary, Usti nad Laba i Liberec.

Co do zasady w planowaniu po obu stronach granicy zauważa się wagę pogranicza, jednak waga ta niesie za sobą zbyt małe – w stosunku do wymogów – bezpośrednie konsekwencje dla tychże planów.

organizacja transgranicznej współpracy planistycznej	Transgraniczna współpraca planistyczna obejmuje wszystkie szczeble planowania i zawiera wzajemne informowanie, konsultacje planów ładu przestrzennego i przedsięwzięć o znaczeniu przestrzennym z możliwymi skutkami transgranicznymi, aby optymalizować planowanie również transgranicznie bądź unikać sprzecznego działania. Współpraca odbywa się przede wszystkim w ramach dwustronnych gremiów, jak Niemiecko-Czeska Grupa Robocza ds. Rozwoju Przestrzennego, Saksonsko-Czeska Grupa Robocza ds. Współpracy Transgranicznej oraz Saksonsko-Czeska Grupa Robocza Rozwój Przestrzenny, grupy robocze Euroregionów oraz poprzez specjalistycznie planistyczne konsultacje i stanowiska. Projekty, jak projekt Celu 3 CROSSDATA (stworzenie wspólnego systemu informacji przestrzennej w oparciu o internet), poprawiają podstawy współpracy.
trendy rozwoju demograficznego - spadek zaludnienia w przyszłości na całym pograniczu	Utrzymująca się po stronie saksonskiej emigracja ludności wiąże się z postępującym starzeniem się społeczeństwa (2006 do 2010 r. -4,5%). Do 2025 r. prognozuje się dalszy spadek o 200 tys. obliczeniowej liczby mieszkańców. Straty ludnościowe wynikają z jednej strony z przyrostu naturalnego, z drugiej strony efekt ten wzmaga dodatkowo emigracja. Dobrze wykształceni mieszkańcy, stanowiący potencjał gospodarczy, będą nadal emigrować do regionów prosperujących gospodarczo i – w połączeniu z postępującym starzeniem – dalej nasilać niedobór fachowców na pograniczu saksonskim. Tym samym powstanie przypuszczalnie także presja na czeski rynek pracy. Po stronie czeskiej negatywny trend rozwoju ludnościowego nastąpił z pewnym opóźnieniem. Dotychczas oprócz migracji wieś-miasto i trendów suburbanizacyjnych obserwuje się wzrosty także w gminach bezpośrednio na granicy. Jednak do 2030 roku po obu stronach granicy notowane będą wyraźne spadki zaludnienia.
brak transgranicznego rynku mieszkaniowego	Sieć instytucji zaopatrzenia bytowego robi się coraz rzadsza. W służbie zdrowia po stronie czeskiej występuje poza tym istotnie mniejsze zagęszczenie opieki medycznej. Procesy koncentracji w zaopatrzeniu w towary i usługi idą w parze z mniejszymi lub pogarszającymi się ofertami w publicznym transporcie zbiorowym.
usługi interesu ogólnego w poszczególnych obszarach zagrożone	Gospodarka pogranicza wykazuje głównie małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) o częściowo niskiej innowacyjności i sile finansowej. Kryje to niebezpieczeństwo, że część pogranicza w dłuższej perspektywie stanie się „regionem low-tech”, jeżeli również poprzez powiązanie z placówkami naukowymi nie uda się zaadoptować trwałych rdzeni rozwoju, jak dokumentuje przykład Freibergu jako ogólnoniemieckiego centrum materiałów półprzewodnikowych oraz przedsiębiorstwa branży solarnej.
mniejsza siła finansowa i innowacyjność ograniczona potencjały rozwoju	Zainteresowanie transgraniczną współpracą gospodarczą jest teraz jeszcze stosunkowo niewielkie, to samo dotyczy tworzenia oddziałów czeskich przedsiębiorstw na pograniczu saksonskim, ale też odwrotnie. Zróżnicowane struktury przedsiębiorstw, powszechne uprzedzenia i brak przejrzystości dotyczącej możliwych partnerów współpracy w dostawach towarów i usług utrudniają rozwój obszaru gospodarczego. Wymiana siły roboczej pozostaje na niskim poziomie zarówno w powodu bariery językowej, jak też ze względu na brak kompatybilności wykształcenia. Sytuację dodatkowo utrudnia niedobór fachowców po obu stronach granicy. W przyszłości można spodziewać się rosnących strumieni pracowników transgranicznych (patrz początki takiego rozwoju w branży medycznej).

niewielkie powiazanie gospodarki i rynku pracy	<p>Dla strony saksońskiej zakłada się utrzymująca się tercjaryzacja gospodarki. Szczególnie silny wzrost znaczenia spodziewany jest w usługach okolicznościowych w kontekście przemian demograficznych, podczas gdy odsetek zatrudnionych w dziedzinie usług publicznych i w sektorze wytwórczym będzie spadać.</p> <p>Prognozy zatrudnienia dla Czech przewidują dalsze wyrównywanie się udziałów sektora rolnego, sektora usług oraz sektora wytwórczego między niemieckimi i czeskimi regionami. Popyt na usługi, szczególnie usługi okolicznościowe dla osób starszych będzie tendencyjnie rósł po obu stronach granicy.</p> <p>Wykorzystanie potencjału rozwojowego turystyki będzie w istotnej mierze zależec od rozwoju i ukształtowania infrastruktury turystycznej i wyprofilowania transgranicznych obszarów turystycznych. Istniejące kooperacje są jak na razie wykształcone w sposób zróżnicowany regionalnie.</p>
gospodarcze i strukturalne trendy rozwojowe dla pogranicza	<p>Transport osobowy i towarowy na pograniczu saksońsko-czeskim odbywa się poprzez 32 połączenia drogowe, 9 połączeń kolejowych oraz drogę wodną na Labie. Do końca lat 80. rozbudowa transgranicznych dróg dalekiego ruchu na pograniczu saksońsko-czeskim miała tylko podrzędne znaczenie. W zależności od ukształtowania terenu wiele dróg przebiega poza tym równoległe do granicy. W porównaniu z Bawarią i Austrią transgraniczna sieć drogowa na pograniczu saksońsko-czeskim (mimo gór) jest dobrze rozbudowana (m. in. transgraniczna autostrada: Drezno-Praga). Problemy w sieci drogowej stanowią ograniczenia tonażowe, ale częściowo także brak dostosowania przekrojów poprzecznych transgranicznych dróg regionalnych i lokalnych.</p> <p>Istotne problemy w transporcie kolejowym na istniejących liniach transgranicznych polegają na czasie trwania podróży dla transportu osobowego i czasie trwania transportu towarowego.</p>
szeroka siec infrastruktury komunikacyjnej na pograniczu, jednak o różnej przepustowości	<p>Pogranicze charakteryzują elementy przyrodnicze, jak łańcuch górski Lasu Bawarskiego (Bayerischer Wald) aż po Góry Izerskie i Karkonosze na północnej i zachodniej granicy Czech.</p> <p>Równocześnie te uwarunkowania przyrodnicze powodują, że szczególnie na granicy saksońsko-czeskiej istnieje wiele parków narodowych i wiele obszarów chronionych Natura-2000. Ponadto w przypadku głównego obszaru pogranicza mamy do czynienia z obszarem o wysokim udziale nieporożcinianych przestrzeni niezabudowanych.</p>
scislejsze pogranicze charakteryzuje sie różnorodnymi potencjalami przyrodniczymi	<p>Sieć instytucji zaopatrzenia bytowego robi się coraz rzadsza. W służbie zdrowia po stronie czeskiej występuje poza tym istotnie mniejsze zagęszczenie opieki medycznej. Procesy koncentracji w zaopatrzeniu w towary i usługi idą w parze z mniejszymi lub pogarszającymi się ofertami w publicznym transporcie zbiorowym.</p>

Istotne pola działania współpracy transgranicznej

Ze względu na granice przestrzenne, kulturowe, społeczne, polityczne i prawne dzielące regiony, potencjał współpracy transgranicznej jest ograniczony i nie może być obecnie w pełni wyczerpany. Tym ważniejsze jest porozumienie się co do istotnych pól współpracy, włączenie aktorów na pograniczu i promowanie zrównoważonego rozwoju transgranicznego. Przy pomocy INTERREG A jako jednego z centralnych instrumentów europejskiej polityki spójności, dzięki której mają zostać zmniejszone różnice rozwojowe, a w szczególności wzmocniona ma zostać współpraca transgraniczna, można przy odpowiednim ukształtowaniu nadal wspomagać procesy transgranicznego rozwoju regionalnego.

Współpraca transgraniczna należy postrzegać jako element rozwoju na pograniczu. W zależności od zakresu zadań sensory jest różny zakres przestrzenny.

Unterstützt durch:

Bundesministerium
für Verkehr, Bau
und Stadtentwicklung

 AKADEMIE
FÜR RAUMFORSCHUNG
UND LANDESPLANUNG
LEIBNIZ-FORUM FÜR RAUMWISSENSCHAFTEN

uzgodnione
zabezpieczenie usług
interesu ogólnego na
pograniczu

Spadek zaludnienia oraz zmiany struktury wiekowej wymagają nowych rozwiązań na rzecz **zapewnienia zaopatrzenia obszarów wiejskich**. Na tym tle, przy uwzględnieniu zmniejszających się środków finansowych konieczne są koncepcje likwidacji podwójnych struktur oraz wykorzystania potencjałów zaopatrzenia w regionach przygranicznych, aby zapewnić minimalne zaopatrzenie w odpowiednim zasięgu. Powiązanie, łączenie w sieci i kooperacja, elastyczne podejście do standardów oraz nowe formy organizacyjne nie mogą zatrzymywać się na granicach państwowych.

W szczególności wiązanie funkcji w centralnych miejscowościach zyskuje w tym kontekście na znaczeniu. Wykazanie centralnych miejscowości z transgraniczną funkcją zaopatrzeniową mogłoby stworzyć ku temu ramy działania.

Jednakże dla transgranicznych rozwiązań zaopatrzeniowych w wielu dziedzinach, w szczególności dla oświaty i ochrony zdrowia brakuje jeszcze prawnych warunków ramowych. Tutaj potrzeba działań szczebla politycznego.

niewielkie powiązania
gospodarki i rynku pracy

W celu wsparcia rozwoju MSP oraz rozbudowy współpracy, w swej funkcji pośredniczącej i informującej nadal nieodzowne są na pograniczu saksońskie IPH i Izby Rzemieślnicze oraz punkty kontaktowe Ministerstwa Gospodarki i Handlu po stronie czeskiej.

Dalszy **rozwój transgranicznego obszaru gospodarczego**, wychodząc od rozgraniczenia ponadnarodowych zakresów kompetencji, wymaga rozwoju kooperacji i sieci technologicznych. Bazując na tym możliwy byłby wspólny marketing regionalny (jak np. w obszarze Jeziora Bodenskiego) i należałoby go promować.

Znaczenie mają ponadto warunki ramowe dla rozwoju gospodarczego, jak stworzenie ulepszonej infrastruktury dla tutejszych przedsiębiorstw (uzbrojenie techniczne, w szczególności łącza szerokopasmowe, powiązanie komunikacyjne) oraz uzgodniony rozwój i promocja parków przemysłowych na pograniczu. W ten kontekst wpisują się też uzgodnione rozwiązania dotyczące transgranicznego rozpoznawania i transgranicznego wydobywania złóż.

Rosnący przede wszystkim z perspektywy saksońskiej popyt na siłę roboczą, ale także rozwój wspólnego obszaru gospodarczego wymaga przy tym nowych rozwiązań dla sektora kształcenia i doskonalenia zawodowego (transgraniczny związek nauki zawodu; uzgodnione oferty nauki zawodu i doskonalenia zawodowego). Obok aspektów fachowych najważniejszym elementem jest nauka języka.

współpraca gospodarcza
jako możliwy motor
rozwoju obszaru
gospodarczego

Ważny wkład do stabilizacji regionów przygranicznych może wnieść też **rozbudowa kooperacji placówek naukowych** oraz **świata nauki z regionalnymi przedsiębiorstwami**.

Wykorzystanie możliwości specjalizacji i kooperacji placówek naukowych, w celu wspólnego wykorzystania bazy materiałowo-technicznej oraz w celu zwiększenia liczby wspólnych kierunków studiów, celem wykształcenia swej unikalności, służy zabezpieczeniu obecności sektora nauki na pograniczu.

Wpisuje się w to współpraca z regionalnymi przedsiębiorstwami bądź stworzenie klimatu dla tworzenia nowych innowacyjnych firm. Ścisła współpraca jest istotna dla rozwoju regionalnego, dla zapewnienia warunków ramowych dla rozwoju gospodarczego (potencjał badawczy, zapewnienie wykwalifikowanych kadr, oświata jako czynnik atrakcyjności inwestycyjnej).

Rosnące znaczenie dla rozwoju obszaru gospodarczego przypada przede wszystkim transferowi innowacji także w skali transgranicznej. Kooperacja transgraniczna centrów innowacji i inkubatorów

przedsiębiorczości może działać tu wspomagająco.

transgraniczne cele
turystyczne jako cel
średniofalowy

Nadrzednym celem rozwoju turystyki jest **zapewnienie konkurencyjności branży turystycznej**. Na pierwszym miejscu znajduje się - obok rozwoju wydajnej infrastruktury - zapewnienie jakości ofert i obsługi oraz wykwalifikowanych kadr. Głównymi tematami jest rozwój turystyki kulturalnej, miejskiej, aktywnej, rodzinnej, zdrowotnej oraz w zakresie odnowy biologicznej, a w szczególności oferty mogące sprzedawać się ponadregionalnie.

Dla pogranicza oznacza to skupienie szczególnej uwagi na uzgodnioną rozbudowę infrastruktury turystycznej, w szczególności na ukształtowanie szlaków turystycznych (turystyki pieszej, rowerowej, sportów zimowych), ale także na uzgodnioną rozbudowę placówek o znaczeniu turystycznym na ścisłym pograniczu. Szczególne znaczenie przypada przy tym samorządowej transgranicznej organizacji i konsultacji.

Stworzenie wspólnych transgranicznych celów (destynacji) należy oceniać tu jako krok do profesjonalizacji rozwoju i promocji terenów turystycznych. Wzorcowa jest w tym przypadku współpraca w destynacji Szwajcaria Saksonsko-Czeska. Dla Rudaw wspólne starania Regionu Górniczego Rudaw jako światowego dziedzictwa UNESCO jest ważnym krokiem dla dalszego kształtowania współpracy.

poprawa przepustowości
granicy i infrastruktury
komunikacyjnej

Prognozy zakładają dalszy wzrost ruchu transgranicznego, ale przede wszystkim towarowego transportu drogowego. Po **poprawie przepustowości granicy i infrastruktury komunikacyjnej** należy oczekiwać pozytywnych impulsów zarówno dla rozwoju gospodarczego, turystyki, ale także funkcjonalności wspólnego obszaru życia.

W celu poprawy powiązania komunikacyjnego pogranicza szczególne znaczenie mają następujące projekty:

budowa nowej drogi	nowa B178-	Zittau - Sieniawka (PL)- Liberec
rozbudowa drogi	B 174 między Chemnitz a przejściem granicznym Reitzenhain	
	B 92 między Oelsnitz a przejściem granicznym Schönberg	
	S 309 między Adorf a przejściem granicznym Ebmath	
	linia wysokich prędkości Drezno Praga	
	rozbudowa linii kolejowej (Görlitz/Drezno) -Zittau-Liberec	
	rozbudowa i elektryfikacja między Plauen-Bad Brambach-granica D/CZ-(Cheb)	

Z uwzględnieniem wymogów regionalnych należy transgranicznie aktualizować i realizować zadania dotyczące dalszej rozbudowy sieci drogowej i kolejowej na pograniczu. Nieodzowna jest do tego ciągła konsultacja transgraniczna.

Warunki ramowe dla rozwoju gospodarczego stanowią w szczególności działania skierowane na kompatybilność rozbudowy/ dostosowanie przekrojów poprzecznych i dopuszczenia dróg na obszarze Niemiec i Czech. W związku z tym konieczne względnie pożądane może być zwiększenie tonażu lub obwodnice miast.

zapewnienie mobilności
transgranicznej

Na rozwój mobilności wpływają zasadnicze procesy: spadek zaludnienia, starzenie się społeczeństwa, wzrost zmotoryzowania i pokonywanych odległości, zmiana preferencji w wyborze środka transportu. Mobilność transgraniczna zależy przede wszystkim od indywidualnego ruchu zmotoryzowanego. Kształtują ją jednak również odpowiednie **oferty publicznego transportu zbiorowego**. Transgraniczny publiczny transport zbiorowy należy rozwijać w sposób wydajny, zorientowany na popyt, atrakcyjny, przyjazny pasażerom i ekologiczny. Oprócz zapewnienia/ stworzenia przesłanek infrastrukturalnych oznacza to rozbudowę ofert publicznego transportu

Unterstützt durch:

Bundesministerium
für Verkehr, Bau
und Stadtentwicklung

 AKADEMIE
FÜR RAUMFORSCHUNG
UND LANDESPLANUNG
LEIBNIZ-FORUM FÜR RAUMWISSENSCHAFTEN

zbiorowego, powiązanie transportu podmiejskiego z transportem ponadregionalnym oraz rozwój ofert przydatnych zarówno w codziennych dojazdach jak też w turystyce.

Na pograniczu saksonsko-czeskim istnieją różnorodne oferty transgraniczne jako uzgodnione oferty taryfowe, sprzedawane wielojęzycznie po obu stronach (jak EgroNet, Elbe-Labe-Ticket, EURO-NEISSE-Ticket). Konieczność rozwoju widac tu przede wszystkim w zapewnieniu oferty minimalnej, w dalszym powiązaniu z siecią transportu dalekobieżnego, ale także w częstotliwości kursowania. W przyszłości należy poza tym zaoferować też jednak alternatywne modele (jak autobus/taksówka na telefon, autobus zakupowy/eventowy) przede wszystkim dla obszarów słabo zaludnionych na ścisłym pograniczu, również w wymiarze transgranicznym.

W tym samym kontekście sensowna jest dalsza rozbudowa sieci szlaków rowerowych zarówno do codziennych dojazdów jak też dla rozwoju turystycznego. Tutaj należy preferować uzgodnione rozwiązania, zrównoważone pod względem gospodarczym i ekologicznym.

wykorzystanie potencjałów
dla transgranicznych,
technicznych sieci
zaopatrzenia i utylizacji

Obok konsultowania tras wieloprzestrzennych sieci energetycznych (jak OPAL – lądowe przedłużenie Gazociągu Północnego), punktem ciężkości stanowią maloprzestrzenne warianty zaopatrzenia w energię (jak w Worku Szluknowskim).

Szczególne **potrzeba konsultacji**, w kontekście przełomu energetycznego, istnieje **w zakresie rozwoju i wykorzystania energii odnawialnych**. W Saksonii w planach regionalnych przeznaczają się powierzchnie do wykorzystania energii wiatrowej, przy czym dotychczas dla szczególnie drażliwych grzbietów górskich w Rudawach nie przewiduje się żadnych dalszych instalacji. Przede wszystkim w preferowanym repoweringu (wymianie starych instalacji na nowsze), ale także przy wykazywaniu nowych powierzchni nie można wykluczyć konfliktów o użytkowanie z obszarami przyrodniczymi czy turystyką przyrodniczą szczególnie w Rudawach. To samo dotyczy planowanego rozwoju po stronie czeskiej. Odpowiednio wczesna informacja i włączenie w procesy planistyczne są szczególnie ważne na wrażliwych obszarach, jak grzbiety górskie.

Mniej istotne dla planowania przestrzennego jest zrównoważone wykorzystanie biomasy (jak wytwarzanie biogazu). We współpracy transgranicznej w aspekcie zrównowagowości należy oprócz rozwoju na lokalnych rozwiązaniach zaopatrzeniowych, które obok wytwarzania energii będą dbać przede wszystkim o kompletne wykorzystanie ciepła i krótkie drogi transportowe.

Wczesne włączenie nadgranicznych gmin w opracowywanie regionalnych koncepcji energetycznych może przy tym pomóc w uniknięciu konfliktów rozwojowych.

Transgraniczna **utylizacja ścieków** jest potrzebna przede wszystkim tam, gdzie ze względu na niewielką/nadmierną spadającą liczbę mieszkańców istnieją lub spodziewane są problemy z wykorzystaniem mocy istniejących instalacji, gdzie panuje wspólne zainteresowanie lub - ze względu na topografię - na centralną oczyszczalnię nadaje się tylko kilka nielicznych lokalizacji. Decyzje, czy przewidzieć należy rozwiązania centralne czy decentralne, należy podjąć na podstawie badań ekonomiczności. Dotychczas wykorzystywano istniejące potencjały, jak w przypadku oczyszczalni ścieków gminy Vejprty (CZ), wykorzystywanej przez gminę Bärenstein/ Erzgebirge.

Realizacja transgranicznej, **zoptymalizowanej współpracy w dziedzinie gospodarki odpadami** może prowadzić do efektów synergii, jak np. optymalizacja odległości transportów, lepsze spełnianie wytycznych unijnych czy wyższe wykorzystanie mocy instalacji. Ważną przesłanką dla intensyfikacji współpracy transgranicznej w dziedzinie gospodarki odpadami jest w szczególności poprawa kontaktów i wymiany informacji między niemieckimi i czeskimi urzędami, zakładami czy związkami ds. utylizacji. Przykładowo bada się obecnie potencjały współpracy między powiatem Görlitz a

krajem (województwem) libereckim.

ochrona i rozwój
atrakcyjnych obszarów
przyrody poprzez
uzgodnione podejście

Ze względu na kompleksowe relacje między krajobrazem a przestrzenią życia istnieje konieczność transgranicznych **konsultacji działań ochrony przyrody i pielęgnacji krajobrazu**. Obejmuje to w szczególności uzgodniony rozwój Parku Narodowego Szwajcaria Saksońska (planowany wspólny wniosek o przyjęcie na listę światowego dziedzictwa UNESCO), Parku Przyrody Rudawy/Vogtland oraz Parku Przyrody Góry Żytawskie.

Dla kolejnych, znajdujących się na ściślejszym pograniczu/transgranicznych obszarów ochrony krajobrazu, przyrody, ochrony siedliskowej, szczególnej ochrony ptaków należy dążyć do wspólnego ich wykazywania i zapewnienia uzgodnionego rozwoju. W tym zakresie sensowna jest na przykład współpraca przy zarządzaniu obszarami ochrony siedliskowej czy transgraniczne planowanie krajobrazu.

transgraniczna ochrona
środowiska jako stałe
zadanie dla ochrony wód,
gleb i powietrza

Realizacja Unijnej Ramowej Dyrektywy Wodnej w odniesieniu do wód granicznych i transgranicznych wymaga konkretnego sformułowania wspólnych celów zagospodarowania dla drugiego planu zagospodarowania.

Dla transgranicznych naturalnych zlewni dla instalacji pozyskiwania wody do publicznego zaopatrzenia w wodę należy po obu stronach zapewnić odpowiednie powierzchnie jako obszar ochrony wody (jak zlewnie zbiorników wody pitnej Klingenberg-Lehnmühle, Rauschenbach). To samo odnosi się do ochrony źródeł wody leczniczej.

Istniejący cel dalszego **ograniczenia** bezpośredniego **wykorzystywania nowych powierzchni** na mieszkalnictwo, komunikację i działalność gospodarczą ze względu na negatywne skutki dla funkcjonalności zasobów przyrodniczych aż po negatywny wpływ na krajobraz, wymaga różnorodnych działań. Szczególne znaczenie przypada na pograniczu wymianie doświadczeń w zrównoważonym zarządzaniu powierzchnią, w opracowywaniu ewidencji gruntów nieużytkowanych oraz w rewitalizacji starych lokalizacji, ale także w rekultywacji terenów górniczych.

Wyższe obciążenia zanieczyszczeniami powietrza występują jeszcze w przygranicznych obszarach wschodnich i środkowych Rudaw. Przy południowych ruchach powietrza („Czeski Wiatr”) przede wszystkim w zimie mierzy się tam podwyższone wartości. Celem jest dalsze zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w licznych dużych instalacjach spalania w północnych Czechach poprzez działania.

rozwój działań na rzecz
zrównowazonej ochrony
przeciwpowodziowej

Powódź z sierpnia 2002 r. przyczyniła się do bardzo ścisłej współpracy władz na pograniczu. Przy pomocy bieżącego projektu LABEL opracowuje się działania na rzecz **zarządzania ryzykiem powodzi** w kontekście Laby, które należy zrealizować w przyszłości. Dotyczy to również działań na rzecz przeciwdziałania powodzi jako wyników projektu INTERREG III B: OderRegio dla Odry wzgl. dla Nysy Łużyckiej.

Poza tym dąży się do rozszerzenia wspólnych szkoleń w zakresie ochrony przed powodzią dla całego saksońsko-czeskiego regionu przygranicznego.

rosnące znaczenie
zrównowazonego
podejścia w znaczeniu
ochrony klimatu dla
pogranicza

Z punktu widzenia **prognozowanych zmian klimatu** istnieje na pograniczu specyficzna podatność przede wszystkim w dziedzinie rolnictwa i leśnictwa (letnie susze i skrajne zjawiska pogodowe), gospodarki wodnej (rosnące zagrożenie powodziowe na Labie i Nysie/ okresy suszy z regionalnymi niedoborami wody), ochrony terenów górskich, przesuwania się obszarów życiowych zwierząt i roślin, ale także turystyki (pewność sniegu, żeglowność). Dla takich działań, jak przebudowa lasu, ochrona antyerozyjna, ochrona przeciwpowodziowa, energooszczędny, zintegrowany rozwój obszarów osadniczych i komunikacyjnych, wykorzystanie terenu chroniące klimat, profilaktyka przestrzenna na rzecz przyjaznego dla klimatu zaopatrzenia w energię, ale także dla

zrównowozonego wykorzystania energii odnawialnych potrzebne jest transgraniczne podejście i konsultacja.

bezpieczeństwo i ochrona
przed katastrofami
wymagają współpracy i
wspólnych koncepcji

Rozwój wspólnego obszaru życia wymaga w szczególności kooperacji przy przewyżczeniu problematycznych sytuacji. Należy do tego ściśle współpracować w prewencji przeciw przestępczości, ale także rozbudowa Zintegrowanego Systemu Ratownictwa (koncepcja wspólnej ochrony przeciwpożarowej i ochrony przed katastrofami oraz ratownictwa, współpraca w szkoleniu oraz wspólne ćwiczenia)

Wzmocnienie transgranicznej komunikacji i planowania

ramy działania dla
współpracy wyznaczyc
poprzez wspólne wiązanie
nas własne decyzje

Koncepcje rozwoju przestrzennego, szczególnie też koncepcje przekraczające granice państw, polegają na dobrowolności i mogą zostać wdrożone tylko w drodze związania się własnymi decyzjami. Przy czym rozważania koncepcyjne i uzgodnienia celów przesuwają się bliższy plan, niż elementy porządkujące.

Poprzez opracowanie „saksonsko-czeskiego studium pogranicza” w znaczeniu **master planu pogranicza** dla całego pogranicza saksonsko-czeskiego, ma zostać stworzona podstawa dla przyszłego planowania. Studium pogranicza jako uzgodniona transgranicznie, zintegrowana całościowa strategia mogłaby tym samym być wspólnym instrumentem rozwoju współpracy transgranicznej, jeżeli uda się zapisać obszary działań do poszczególnych planów i uzupełnić konkretnymi koncepcjami projektów oraz zabezpieczyć je poprzez wiązanie nas własne decyzje. Zawiera to także adaptacje kontroli sukcesu - ewaluację - monitoring.

intensyfikacja i
harmonizacja planowania

Ważne jest **zapisanie** określonych **ram w krajowych instrumentach planistycznych** jak krajowy plan rozwoju/ plan regionalny (Saksonia) oraz wytyczne rozwoju przestrzennego/ wojewódzkie planowanie terenu (Czechy). Dotyczy to m.in. skonsultowanego wykazania międzyregionalnych osi łącznikowych, regionalnych osi łącznikowych i rozwojowych, centralnych miejscowości z transgranicznymi funkcjami zaopatrzeniowymi, ale także dalszych rozwojowych punktów ciężkości. Należy przy tym też uwzględnić różne sposoby postępowania w planowaniu, jak na przykład przy wykazywaniu osi lub różna rola centralnych miejscowości

Poza tym należy **rozszerzyć współpracę wykraczając poza różne szczeble planistyczne**:

- opracowanie transgranicznych specjalistycznych koncepcji rozwojowych (np. komunikacja, turystyka, ochrona klimatu)
- rozszerzenie prac nad nieformalnymi założeniami planistycznymi (np. dalsze wspieranie transgranicznych regionalnych koncepcji rozwoju) ze względu na brak przesłanek dla formalnych instrumentów planistycznych dla rozwoju pogranicza. W tym zakresie pomocne mogłoby być np. przeprowadzenie projektu modelowego przez BMVBS.
- Nieformalne koncepcje cząstkowe dla zróżnicowanych regionalnie problemów, jak transgraniczne koncepcje handlu detalicznego

punkty zaczepienia dla
zrównowozonej poprawy
transgranicznego
planowania i kooperacji

Komunikacja i ciągłość

Tworzenie i utrzymywanie osobistych kontaktów jest decydującą podstawą dla procesów konsultacji. Dlatego rozbudowa odpowiedniej sieci – oprócz instrumentów formalnych i nieformalnych – zdecyduje o powodzeniu transgranicznych przedsięwzięć planistycznych.

Szczebel projektowy

Warunkiem przy opracowywaniu projektu wykraczającego ponad granice krajów są te same główne cele („sytuacja win-win”) dla wszystkich aktorów, aby np. transgranicznie planować i realizować też kompleksowe projekty infrastrukturalne czy projekty rozwoju terenu. Obok współpracy Regionalnych

Związków Planistycznych, administracji wojewódzkich i samorządów, do współpracy strategicznej i projektowej powinno się w większym stopniu włączyć ugruntowane już Euroregiony.

Struktury, systematyka prawna i finansowa

Różnice w systemie prawnym i strukturze administracji (np. saksońskim powiatom, dyrekcjom krajowym brakuje porównywalnych partnerów po stronie czeskiej) wyraźnie utrudniają współpracę. Tym ważniejsza jest i będzie skoordynowana współpraca na różnych szczeblach podmiotów.

W kwestii dofinansowania po obu stronach granicy obowiązują różne priorytety. Brak trój-/wielostronnych programów operacyjnych utrudnia kształtowanie trójstronnych projektów transgranicznych na Trójstyku.

wzmocnienie
Euroregionów jako
moderatorów i
projektantów współpracy
transgranicznej

W obliczu ukończenia procesu rozszerzenia UE i zmienionych warunków ramowych (Agenda Terytorialna 2020, instrumentaria prawne, reformy administracji terenowej) należy zbadać ugruntowane struktury współpracy transgranicznej, w szczególności Euroregiony pod względem ich ukierunkowania merytorycznego i ukształtowania funkcjonalnego. Dotyczy to np.

- o ewaluacji i aktualizacji transgranicznych koncepcji regionalnych (zapewnienie i zwiększenie ciągłości)
- o roli i zadaniach Euroregionów
- o wykorzystaniu instrumentu transgranicznej publicznoprawnej jednostki administracji terenowej (EUWT)
- o ew. rozgraniczeniu (wytyczenie na nowo) struktur współpracy w terenie.

Uwagi do master planu można przekazywać do dnia **15.04.2012** do:

Leibniz-Institut für Länderkunde Leipzig
Dr. Annedore Bergfeld
Email: A_Bergfeld@ifl-leipzig.de

Unterstützt durch:

Bundesministerium
für Verkehr, Bau
und Stadtentwicklung

